

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ У РОБОТІ З УЧНЯМИ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ

У концепції “Нова українська школа” увагу спрямовано на розвиток кожної дитини відповідно до її індивідуальних, психофізіологічних та вікових можливостей з врахуванням особистих потреб з метою розвитку самостійності, заохочення до творчості, допитливості, що стосується й учнів з інтелектуальними порушеннями, які у спеціальних загальноосвітніх навчальних закладах не лише оволодівають знаннями й уміннями, а й навчаються творчо їх використовувати. Проте вказана категорія дітей спонтанно, без достатньої корекційної допомоги, не в змозі належним чином оволодівати знаннями й уміннями, оскільки, як вказував А. Асмолов, порушення мозкової організації впливають на функціонування емоційної сфери [1]. Емоції сприяють мобілізації психічної діяльності й поведінки, впливаючи на зміст і динаміку пізнавальних психічних процесів: сприймання, уваги, уяви, пам’яті, мислення, мовлення, на корекцію усіх сторін особистості. Провідна роль щодо поступового впливу на свідомість кожного учня, його емоційну та вольову сфери, на особистість в цілому належить художній літературі як формі існування культури [6, с. 123]. На розвитково-корекційне значення художньої літератури для учнів з інтелектуальними порушеннями неодноразово вказували А. Аксьонова, М. Гнезділов, І. Єременко, Н. Кравець, В. Синьов, Т. Ульянова та інші з огляду на технології, що забезпечують оволодіння змістом читаного матеріалу та усвідомлення його смислу.

З метою творчого розвитку школярів на уроках української літератури та корекції притаманних їм порушень, ми намагалися дібрати такі технології навчання, які зумовлені змістом уроку, характером і специфікою матеріалу, що вивчається, рівнем інтелектуального розвитку учнів, їхніми можливостями та інтересами, насамперед анімалотерапію, функції якої досить різноманітні: корекційна, психофізіологічна, реабілітаційна, психотерапевтична, виховна, розвиткова, культурологічна, соціальна.

Щодо анімалотерапії, перевагу надавали творам, у яких героями є соціалізовані тварини, відомі учням: кінь, собака, коза, лисиця, півень тощо. Так, читання й інсценування української народної казки “Хитрий півень” провели у формі діалогу між героями, застосувавши імаготерапію, використавши для цього іграшкових півника й лисичку, Театралізована вистава зацікавила всіх учнів класу, кожен хотів спробувати себе в ролі героїв. Водночас така робота сприяла розвитку мислення, мовлення, сприймання, уваги, уяви, пам’яті учнів, викликала позитивні емоції, що важливо для учнів з інтелектуальними порушеннями. Завдяки імаготерапії позитивні емоції сприяли мобілізації психічної діяльності й поведінки школярів, впливаючи на зміст і динаміку пізнавальних психічних процесів, забезпечуючи корекцію усіх сторін особистості.

Так, опрацьовуючи оповідання Ю. Збанацького “У розвідці”, учні виконували наступні завдання: *Уявити і розповісти, яким був Качан до того часу, поки ним став опікуватися Федько. Чому Федько дав конику кличку Орлик? Від якого слова воно утворене? Подумайте і розкажіть, що ви знаєте про цього птаха. Про кого так говорять: “Сміливий, мужній, як орел”? Як змінився Орлик? Яким ви уявляєте Орлика, відтворіть на малюнку.* Водночас, використовуючи імаготерапію, запропонували учням зображення контурів коня, а вони повинні домалювати його так, яким кожен уявляє Орлика.

Читаючи епізод з оповідання М. Чабанівського “Вірний”, продемонстрували учням декілька іграшкових цуциків. Завдання: Вказати, яка іграшка подібна до цуцика, якого ганяв

по саду Тимко. Знайти серед іграшок таку, зовнішній вигляд якої допоможе правильно відповісти на запитання: *Яким став Вірний, коли його почав доглядати Ігор?*

Також застосовували сторітеллінг – розповідання історій, які учні самостійно придумували на основі прочитаного. Сторітеллінг дозволяє завдяки емоціям через афект йти до інтелекту (за Л. Виготським), що забезпечує на уроках української літератури корекцію притаманних учням порушень.

Учні з інтелектуальними порушеннями, як і їхні однолітки з типовим розвитком, люблять слухати історії. У процесі слухання концентрується увага, розвивається уява, удосконалюються і коригуються мислення і мовлення завдяки активізації мовленнєвих функцій: сигніфікативної, комунікативної та регулювальної. Зокрема, стосовно оповідання “Вірний” учням запропонували уявити, яким згодом стане Вірний, коли виросте, яка від нього буде користь. Пофантазувати й продовжити оповідання, враховуючи те, що Ігор стане дорослим і піде захищати Батьківщину. Підлітки проявляли зацікавленість і активність щодо продовження прочитаних історій з життя героїв, зображених подій, придумували власні варіанти, намагалися вголос висловлювати власні думки [5].

У процесі роботи над оповіданням-казкою В. Чухліба “Пісня тоненької Очеретини” використали фреш – звертання до персонажів ілюстрацій, вміщених у підручнику та пропонуваніх учням на відео. Віртуальні діалоги позитивно впливали на розвиток діалогічного мовлення, збагачуючи мовлення етикетною лексикою та мотивували адекватно її застосовувати.

Застосовуючи різноманітні технології, дотримувалися індивідуального підходу до учнів з інтелектуальними порушеннями “з метою компенсації та корекції недоліків психофізичного розвитку школярів полягає у врахуванні таких показників як темп праці учнів, її продуктивність, розумова працездатність, особливості сприймання й розуміння навчального матеріалу з читання, самостійність і активність під час роботи з художніми творами, повнота, міцність та усвідомленість засвоєних знань і умінь, здатність до вправління, витривалість та наполегливість у досягненні мети й подоланні труднощів, що забезпечує засвоєння знань та опанування умінь кожним школярем” [3, с. 59].

Інноваційні технології на уроках української літератури допомагають учням з інтелектуальними порушеннями сприйняти, зрозуміти, оцінити прочитане, зацікавлюючи читанням, забезпечуючи розвиток інтересу до читання, формуючи позитивну мотивацію до читання. На уроках школярі навчаються слухати й говорити, завдяки чому долається одноманітність уроків, що важливо для вказаної категорії учнів. У них формується гуманістичний світогляд, оволодівають критичним мисленням завдяки аргументованим та емоційним висловлюванням власних думок щодо прочитаного, навчаються співпрацювати в колективі, творчо використовувати здобуті знання й уміння.

Список використаних джерел:

1. Асмолов А. Г. Психология личности: принципы общепсихологического анализа. М.: Смисл. Академия, 2002. 416 с.
2. Изард К. Э. Психология эмоций. СПб: Питер, 1999. 464 с.
3. Кравець Н. П. Індивідуальний підхід як основа корекційної роботи з розумово відсталими дітьми на уроках читання // Нова педагогічна думка: Науково-методичний журнал / вик. обов. гол. ред. М. Віднічук. Рівне, 2006. №3. С. 55 - 59.
4. Кравець Н. П. Евристичний метод на уроках літературного читання у роботі з розумово відсталими учнями: збірник наукових праць Кам’янець-Подільського нац. ун-ту імені Івана Огієнка. Ч.2. Кам’янець-Подільський: Медобори-2006. 2012. С. 139-148.
5. Кравець Н. П. Сторітеллінг як технологія на уроках української літератури у роботі з учнями з порушеним інтелектом. *Осіньні наукові читання: XI Міжнародна науково-практична інтернет-конференція: тези доповідей*. Дніпро, 23 листопада 2018 року. Ч. 2. Дніпро: НБК, 2018. С. 60-64.

6. Kravets N. P. Readiness of Mentally Retarded Pupils-Teenagers to the Reader's Activity Mastering // Intellectual Archive, 2015. Volume 4. Num. 4 (July). Series "Education & Pedagogy". Toronto, Canada: Shiny Word Corp. P. 123 – 136. URI [htt: // enpuir. npu. edu.ua / handle / 123456789/8413](http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/8413)

УДК 376.091.33. – 056.263:005.591.6]:316.47

Оксана Круглик, кандидат педагогічних наук,
доцент, докторант кафедри сурдопедагогіки та сурдопсихології
імені М. Д. Ярмаченка НПУ імені М. П. Драгоманова.
Україна, Київ

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ МІЖСОБИСТІСНИХ СТОСУНКІВ У ДІТЕЙ З КОХЛЕАРНИМИ ІМПЛАНТАМИ

Сучасне бачення фахівцями різних галузей багатогранної моделі Нової української школи неминує інтегрувати в себе і спеціальну освіту з її теоретичними розробками і практичними надбаннями щодо навчання дітей різних нозологій, зокрема дітей з порушеннями слуху. Усвідомлення суспільством можливостей розвитку таких дітей, трансформація всієї освітньої системи, відшукування інноваційних підходів діагностики і корекції дітей з різними сенсорними і мовленнєвими порушеннями, застосування новітніх технологій в слухопротезуванні, призводить до того, що підвищується значимість фундаментальних досліджень спеціальної освіти.

Багатовіковий досвід спостереження та вивчення дітей з порушеннями слуху свого часу дозволив вченим (І. Г. Багрова, В. І. Бельтюков, Р. М. Боскіс, Б. Д. Корсунська, Е. І. Леонгард, К. В. Луцько, Л. П. Назарова, Л. І. Фомічова та інші) дійти до одного з найголовніших висновків: про можливість розвитку слухового сприймання у дітей даної категорії та його подальшого впливу на формування мовлення як засобу успішної соціалізації. На початку ХХІ ст. було проведено досить неординарне і цікаве дослідження М. Н. Фішман [1], яка експериментально довела, що необхідною умовою розробки і застосування адекватних методів корекції відхилень в мовленнєвому розвитку дитини з порушеннями слуху, особливо раннього віку, є розуміння нейрофізіологічних механізмів діяльності мозку на різних етапах онтогенезу, що знання про функціональний стан мозкових структур забезпечать формування мови і розвиток слухомовленнєвого гнозису.

У сурдопедагогіці розроблені методики, що ґрунтуються на використанні та розвитку інтелектуального потенціалу дитини (дорослого) з порушеннями слуху при опануванні комунікативною діяльністю, яка включає в себе розвиток слухового сприймання, тренування слухомовленнєвої пам'яті та розвиток психічних процесів, які забезпечать інтеграцію в суспільство.

На початку становлення української сурдопедагогіки як самостійної науки була створена професором Л. І. Фомічовою [2] перша оригінальна програма навчання дошкільників з порушеннями слуху, в основу якої були закладені продуктивні ідеї дефектологічної науки, що подані системно і новаторські.

Інновації в освіті, підвищення рівня технічного оснащення та впровадження все кращих підходів кохлеарного протезування дали змогу впровадити в життя «Програму розвитку глухих дітей дошкільного віку», в якій запропоновані новітні педагогічні технології, що сприяють активізації пізнавальних процесів дитини та її мовлення. У програмі акцентується увага на розвиток логічного мислення дітей з порушеннями слуху на домовленнєвому рівні з широким використанням сенсорних складових компенсаторно-корекційних механізмів та природних ресурсів особистості дитини [3].